

Synoden på Nyborg Strand 40 år efter

På sit sidste møde i valgperioden markerede Pastoralrådet 40-året for synoden på Nyborg Strand og havde i den anledning indbudt forfatteren af denne artikel til at fortælle om begivenheden og sætte den ind i en nutidig sammenhæng

Af Erling Tiedemann ¹

Tak for indbydelsen til at mindes synoden på Nyborg Strand i 1969. Det er 40 år siden, og for mig, som kun mangler et par år i at fylde 80 – hvis jeg vel at mærke bliver så gammel – vil det sige, at synoden har været en slags halvvejsmærke på min livsvej.

Selv om jeg dengang ikke hørte til de alleryngste blandt deltagerne, så var jeg dog endnu ikke fyldt 40.

Det var til gengæld langt de fleste af de øvrige deltagere, og det betyder naturligvis også, at mange af dem slet ikke lever mere.

Præster som *Hubert Messerschmidt*, *Knud Ballin*, *Irenæus Capellen* og *Niels Oppermann* - for blot at nævne nogle af de meget aktive præster, som deltog, er døde og borte, og meget anderledes forholder det sig heller ikke med de mange lægfolk og søstre, som også var med.²

Den lille rest af synodedeltagere, som endnu lever, er for de flestes vedkommende lige som jeg selv for længst blevet gamle, og det er også den biskop, som indkaldte synoden og satte det hele i gang, nemlig biskop *Hans L. Martensen*.

Biskop Hans fejrer hver dag messe i Jesu Hjerte Kirke i København, men hører jo med sine 82 år ikke længere til de yngste blandt biskopperne i Den katolske Kirke, hvad han i parentes bemærket

¹ Artiklen er en revideret udgave af talemanuskriptet, idet den mundtlige fremlæggelsesform vidtgående er bevaret.

² En liste over synodens medlemmer er medtaget som bilag 1.

faktisk gjorde, da han blev bispeviet i 1965 - lige tidsnok til at kunne nå at deltage i Andet Vatikan-koncils afsluttende sessioner.

FRA KONCIL I ROM TIL SYNODE PÅ NYBORG STRAND

Det varede da heller ikke længe efter koncilet, før biskop Hans besluttede at sammenkalde en synode - vel at mærke: en velforberedt én. Altså startede synoden i virkeligheden 2-3 år før det endelige møde på Nyborg Strand.

De valgte præster, søstre og lægfolk mødtes i seks regioner; der blev holdt ca. 10 møder om måneden - eller med andre ord: Der blev holdt ca. 225 forberedende møder forud for de fem dage på Nyborg Strand i august 1969.

Ordet synode kommer af græsk; det er sammensat af to led, nemlig *syn*, der betyder *sammen*, og *hodos*, der betyder *vej*. H'et falder væk, så det bliver til syn+odos: en vej, man går sammen.

Man følges ad i en flok, men man er ikke derfor et geled.

Man går sammen, men man marcherer ikke nødvendigvis i takt.

Og dét gjorde man faktisk heller ikke, hverken under forberedelserne eller på selve synoden. Der var betydelig uenighed – ikke om, at man skulle gå sammen, men om hvilken vej man i forskellige sammenhænge burde tage.

Sådan var det faktisk også på Andet Vatikanconcil, som synoden jo var et barn af. Her måtte man også tale meget både i plenarforsamling og i mindre forberedende grupper, før man nåede til afklaring.

Oprindelige udkast til koncils erklæringer måtte rettes og i nogle tilfælde skrives helt om og suppleres med andre, før man kunne stemme endeligt om dem.

Men til sidst blev nogle meget værdifulde tekster da vedtaget af koncilet; de blev oversat og udgivet, nogle af dem på norsk af *Sankt Olavs Forlag* i Oslo, andre på dansk af *Sankt Ansgars Forlag* i Bredgade, som dengang var indiskutabelt katolsk - eller hvordan man nu skal sige det.

DE REGIONALE MØDER

Mange af disse tekster blev drøftet på de regionale møder. Vi havde dem for som lektier, der skulle være læst hjemmefra, og jeg fik dem alle sammen bundet ind i en samlet bog med koncilsteksterne.

Nu findes der jo heldigvis en bog med en samlet udgave af koncilsteksterne, men det tog mere end 30 år efter koncilet, før den udkom på dansk.

Sådan er vi jo så mærkelige i Danmark. Det gælder som bekendt også andre værker end koncilsdokumenterne ...

I den region, hvor jeg boede, blev møderne holdt på Sankt Maria Hospital i Vejle, hvis køkkensøster sørgede for, at der også var rigelig med anden næring ud over den åndelige, som Vatikanconcilet havde sammenfattet i sine tekster.

De forberedende møder skulle ikke bare drøfte temaerne; de skulle også give input til nogle kommissioner, der havde til opgave at formulere de dokumenter og forslag, som skulle behandles på synoden.

RELEVANT SNAK

Det var slet ikke så let. Jeg mindes en betænkning, der handlede om Kirkens målsætning – der var oven i købet både en flertals- og en mindretalsbetænkning – og begge dele var præget af, hvad jeg vil kalde *relevant snak*.

Ved relevant snak forstår jeg en erklæring, der på den ene side respekterer, at det handlede om noget vigtigt og relevant, men som på den anden side let blot ender som snak, der ikke fører til noget som helst konkret – hverken til nogen egentlig omsindelse eller til konkret gennemførte handlinger.

Katolsk Orientering, der dengang hed *Katolsk Forum*, skrev følgende om synodens behandling af disse målsætningspapirer, der var blevet drøftet som en art prolog til synoden: "Man sluttede af med en samtale om Kirkens målsætning. I et par indlæg søgtes linjerne trukket lidt skarpere op, men noget egentlig nyt kom der ikke frem." Citat slut.

Jeg tror, at man uden at fornærme nogen kan sige, at de, der har prøvet at være medlemmer af Pastoralrådet i et par perioder, vil kunne nikke genkendende til den formulering.

Men det skal retfærdigvis tilføjes, at både synoden og mange pastoralråd efter den har været tilbøjelige til at slå flere brød op, end der var bagere i bispedømmet til bare at få sat i ovnen. Så det er en rigtig god paragraf, Pastoralrådet i denne valgperiode har sat ind i § 2 i *Vedtægt for Pastoralråd*, nemlig at "ved pastoralrådets behandling af forslag og indstillinger til biskoppen skal det tilstræbes, at resourcespørgsmål i den forbindelse samtidig afklares."

Så kan man undgå, at der bliver vedtaget forslag om mere, end der er damp til at realisere.

NY RÅDSSTRUKTUR

Synoden beskæftigede sig også med det meget konkrete spørgsmål om, hvordan rådsstrukturen skulle være i Kirken.

Skulle der være et pastoralråd, og hvordan skulle det i givet fald vælges?

Skulle der være et stort antal pastoralenheder – eller provstier, som man kaldte dem på synoden, eller skulle man gradvis udbygge de regioner, der havde dannet ramme omkring de forberedende møder?

Synoden vedtog et procedureforslag om den videre behandling under synoden, der iflg. Katolsk Forums referat lød således: "Plenarforsamlingen nedsætter et udvalg og pålægger dette at udarbejde et resolutionsforslag, som med hensyn til målsætningen på længere sigt følger resolutionsforslag I A, mens det med hensyn til den takt, hvori omstruktureringen tilvejebringes, og med hensyn til fremtidige organer og samarbejdsformer følger resolutionsforslag I B".

Hvem i alverden kunne finde på at foreslå et så *håbløst kringlet* forslag? spurgte jeg mig selv, da jeg læste det i det gamle nummer af bladet, men jeg fandt også svaret: Det var såmænd mig selv ...

Men i 1969 havde jeg jo også været medlem af Vejle Byråd et års tid og havde åbenbart allerede forstået, at et forslag, der skal være udsigt til at få vedtaget, ikke nødvendigvis skal kunne forstås af enhver, der stemmer for det ...

Til gengæld må jeg trøste med, at afstemningen iflg. bladet viste klart flertal for forslaget om at lade et udvalg bruge nattetimerne på at finde frem til konkrete forslag, som der var udsigt til, at synoden ville vedtage en af de følgende dage. Så kringlet var det ganske rigtigt, men altså ikke håbløst.

GÆSTER OG OBSERVATØRER

Der var også gæster og observatører på synoden fra andre kirkesamfund. Selv kan jeg især huske den lutherske professor *K. E. Skydsgaard*, som også havde været observatør på Andet Vatikankoncil, og som - sammen med vores egen biskop Hans - var med til bagefter at sætte gang i den teologiske dialog mellem Den katolske Kirke og Det lutherske Verdensforbund.

Jeg kan også huske *pastor H. A. Aillaud* fra den reformerte menighed i Fredericia. Han var en stor personlighed, og det var der også mange af de andre gæster, der var. Men det vil føre for vidt at nævne dem alle.³

Gæsterne kunne frit deltage i drøftelserne, og bl.a. *Johannes Aagaard* fra Århus og hans kone *Anna Marie Aagaard* gjorde det i høj grad. Johannes Aagaard blev endda på et tidspunkt medlem af et arbejdsudvalg, der under synoden skulle forberede en stillingtagen omkring blandede ægteskaber og børneopdragelse.

UNGDOMSARBEJDET

Synoden behandlede også en betænkning om ungdomsarbejdet - og her kom synodens yngste medlem, *Hans Jensen*,⁴ med et forslag, som gik ud på, at en række ungdomscentre skulle organiseres på økumenisk basis. Dette forslag blev vedtaget med stort flertal, skrev Katolsk Forum – men blev det nogensinde gennemført? Jeg tror det ikke. Det var måske blot et eksempel på forslag, som er blevet vedtaget af synode eller pastoralråd uden nogensinde at blive til noget.

Hvilket minder mig om den paragraf, som Pastoralrådet og biskoppen i denne periode har sat ind i vedtægterne, nemlig at "når pastoralrådet har afgivet et forslag eller en indstilling til biskoppen, så skal sagen sættes på dagsordenen for alle efterfølgende møder, indtil den enten er blevet gennemført eller eksplicit besluttet opgivet eller udsat på ubestemt tid."

Det kan man vist kalde forsøg på at afskaffe *Bermuda-trekanten* ...

PRÆSTERNES CØLIBAT

Det er interessant, at synoden også drøftede præstecølibatet. *Michael Wolfe*, som – hvis jeg ikke husker forkert – selv var fratrådt amerikansk OMI-præst, forelagde spørgsmålet, og *pastor Ib Andersen* foreslog, at der blev foretaget en vejledende afstemning om, hvorvidt synoden skulle tage stilling til en eventuel revision af kirkens lovgivning angående forbindelsen mellem præstekald og cølibat.

Det var der 89 medlemmer, som sagde ja til, mens 56 sagde nej – og 17 stemte hverken for eller imod.

KIRKELIGE AFSTEMNINGER

Det var ikke den eneste gang, hvor det viste sig, at opfattelserne var forskellige. I flere sammenhænge var der cirka dobbelt så mange, som stemte for, som dem, der stemte imod.

Men to tredjedele – det var da et stort flertal, vil nogen måske sige. Jeg tror nu hellere, man skal sige, at det var *et stort og betydeligt mindretal*.

³ En liste over synodens gæster er medtaget som bilag 2

⁴ Hans Jensen er i dag ansat på Katolsk Bispekontor, hvor han i en årrække har arbejdet som betroet medarbejder

Det siger lidt om afstemninger i Kirken, for naturligvis bruger vi demokratiske beslutningsmetoder; der er noget, der hedder flertal, og flertallet får sin vilje.

Men når enheden skal bevares, er det ikke altid klogt at bruge et flertal, hvis mindretallet er betydeligt. Så kan det være klogere at vente, til mindretallet enten har udviklet sig til at blive endnu mindre – eller flertallet måske er blevet klogere og eventuelt slet ikke længere er et flertal ...

Tænk på Andet Vatikankoncil De fleste tekster blev vedtaget med godt 2.000 stemmer for og tre eller syv stemmer imod. Tænk hvis det havde været 1.300 stemmer for og 700 imod – for slet ikke at tale om, hvis det havde været 1.004 for og 999 imod. Det havde naturligvis været ødelæggende for enheden.

KATOLSK PRESSE

Synoden i Nyborg beskæftigede sig i høj grad med den katolske presse. Det førte i den sidste ende til, at Katolsk Orientering blev et bispedømmeblad, der blev udsendt til alle husstande.

Der var megen diskussion om redaktionel frihed, men den diskussion førte åbenbart ikke til en tilstrækkelig fælles afklaring, og selv om biskop Hans senere fik fastslået nogle principper for bladets udgivelse, så gav den resulterende uklarhed mange år efter anledning til et voldsomt opgør omkring en redaktør, som måtte forlade jobbet, nemlig pater *Willem Wuyts*.

Apropos ham, så var han - og formentlig er han, for han lever stadig - en meget dygtig karikaturtegner, som hver dag fornøjede forsamlingen med nye tegninger, som blev sat på opslagstavlen.

LITURGI OG HÅNDKOMMUNION

Også liturgien blev drøftet, og pastor *Lars Messerschmidt*, der også dengang var generalvikar, foreslog iflg. Katolsk Forum, at biskoppen skulle opfordres til alene eller sammen med sine nordiske kolleger at søge tilladelse i Rom til at gøre måden for modtagelse af kommunionen valgfri.

Og da synoden en af de efterfølgende dage stemte om det, gik 137 ind for, at det skulle være tilladt at modtage kommunionen på hånden; syv stemte imod og en undlod at stemme. Det kunne man til gengæld kalde et klart og massivt flertal.

I dag må det siges, at Lars Messerschmidts forslag om valgfrihed er gennemført:

Nogle modtager hostien på hånden, andre på tungen.

Nogle drikker af kalken, andre går forbi.

De fleste står, mens enkelte knæler.

Men ingen blander sig i, hvad andre gør inden for de lovlige rammer - en udmærket ordening.

Det minder om det fundamentale katolske princip, som i de seneste uger igen er blevet fastslået i forbindelse med pave Benedikts positive svar til de kredse i Den anglikanske Kirke, som havde bedt om at få åbnet en adgang til at blive katolikker uden derved at skulle opgive al deres anglikanske liturgi og spiritualitet, som kan finde plads inden for de rammer, der afstikkes af KKK, Den Katolske Kirkes Katekismus – nemlig det gamle, men tit oversete katolske princip, at enhed ikke kræver enshed, og at der inden for Kirken er plads til al den forskellighed, der ikke dementerer den grundlæggende enhed.

FRASKILTE GENGIFTE

Fraskiltes adgang til at gå til kommunion blev også drøftet i Nyborg, og så vidt jeg kan læse de gamle referater, var der et stort flertal, som mente, at fraskilte gengifte efter en vis bodsperiode atter burde modtages til kommunion.

Som bekendt er dette stadig et dybt alvorligt og fortsat uløst pastoralt problem i Kirken – når man altså lige ser bort fra, at den gældende regel tilsyneladende kun respekteres af et fåtal.

Der har været mange tilløb - eller det har i hvert fald forlydt, at noget var på vej i retning af den ordning, man kender i Den ortodokse Kirke. Her kan man heller ikke blive gift igen, hvis man er fraskilt, da man som bekendt slet ikke kan blive skilt. Men der findes en barmhjertighedsordning eller bodsordning – eller hvad man nu skal kalde den – hvor man, i øvrigt indtil to gange, kan få lov at leve i et nyt forhold, dog uden højtidelig brudevielse, og uden at forholdet har sakramental karakter. Det er faktisk ikke rigtigt et nyt ægteskab.

Men uanset, hvad der har forlydt – og uanset hvad vores danske synode mente - så er status stadig status quo – altså stadig bortset fra, at folk så bare lever, som de gør, og om det så er en fordel, kan jeg ikke huske, om vi fik debatteret på synoden.

Så dét, jeg efterlyser her, er vel i virkeligheden blot, at der kommer et svar på den opfordring, som synoden fremkom med for 40 år siden.

PÅ POLSK

Med til dét, jeg ikke kan huske, men heller ikke har fundet noget om i de gamle referater, hører også, om vi i forbindelse med ægteskab og samliv drøftede noget om de unge katolikker, som går til kommunion, selv om de lever *på polsk*.

I givet fald må den manglende drøftelse nok forklares med, at det gjorde de unge katolikker slet ikke for 40 år siden ...

Helgener har de jo sikkert ikke været, men så gik de vel som andre syndere til skrifte, før de gik til kommunion? At bo og leve og gå i kirke sammen som ægtefolk uden at være det, dét var ikke udbredt dengang som nu.

DE VEDTAGNE RESOLUTIONER

Men lad os kigge lidt nærmere på, hvad synoden vedtog. Datidens katolske avis, Katolsk Forum, gengav nemlig alle de vedtagne tekster,⁵ så vi har mulighed for at læse dem og ikke er henvist til at forholde os til luftige begreber såsom *synodens ånd* ...

LÆGFOLKET

Synoden lægger sig klart i kølvandet af Andet Vatikankoncil med sin understregning af, at også lægfolket må inddrages i det pastorale ansvar på de forskellige niveauer med de dertil hørende rettigheder og pligter:

... også lægfolket må inddrages i det pastorale ansvar på de forskellige niveauer med de dertil hørende rettigheder og pligter.⁶

⁵ **Klik her** for at se bilag 3: Katolsk Forum, årgang 1969, nr. 17, 10. september 1969, 12-17

⁶ Strukturen, indledning, punkt b

Hvert ord dækker naturligvis over en vifte af muligheder; hvad betyder "inddrages"? Hvad menes der med "det pastorale ansvar"? Hvad er det for "forskellige niveauer", der tales om? Og hvilke konkrete "rettigheder og pligter" er "dertil hørende"?

Det blev selvfølgelig efterfølgende udmøntet i vedtægter for menighedsråd og pastoralråd (vedtægter, som i øvrigt den ene gang efter den anden har måttet revideres i lyset af de erfaringer, man gjorde – Det pastoralråd, som nu har sit sidste møde i valgperioden, har selv været sådan en revision igennem).

14 år efter synoden blev man også i Rom færdige med den nye kirkelov,⁷ der byggede på det kirkesyn, som Andet Vatikankoncil havde givet udtryk for, og som afløste den gamle og forældede kirkelov fra 1917.

Fra den nye kirkelov vil jeg gerne fremhæve, at "de troende er fri til over for deres hyrder at give udtryk for deres behov, især deres åndelige behov, og deres ønsker, og de har ret, ja, til tider pligt til over for Kirkens hyrder at udtrykke deres synspunkter med hensyn til, hvad der vil være bedst for Kirken".⁸

Læg mærke til, at der ikke bare er tale om en ret for lægfolket til at ytre sig, men også om en pligt.

Hvis disse bestemmelser i kirkeloven skal have mening, indebærer de naturligvis en pligt for disse hyrder til at lytte til, hvad der kommer til udtryk – og efter min opfattelse også til at svare på det, endda med anførsel af de gode grunde, der måtte være til eventuelt ikke at følge et eller andet ønske, hvis noget sådant skulle blive udgangen.

Alt det kan såmænd sammenfattes i, at der – under respekt af de forskellige roller og uden udvanding af forskellene mellem dem – skal være en løbende dialog i Kirken omkring den vej, den bør følge.

GRADUALITET

Læg også mærke til en typisk formulering, som meget godt udtrykker synodens generelle holdning til, hvad der nu burde ske:

*Synodens plenarforsamling indstiller, [...] at der uopholdeligt påbegyndes en gradvis omstrukturering af den danske katolske kirke.*⁹

En omstrukturering skal *påbegyndes uopholdeligt*, men den skal gennemføres *gradvis*.

Vi skal i gang nu, men vi skal ikke forhaste os i gennemførelsen; en ny struktur skal komme gradvis, således at omstruktureringen ikke risikerer at ødelægge noget.

Det er en holdning, som vi utålmodige katolikker anno 2009 for så vidt også godt kunne skrive os bag ørerne. Det handler ikke om at udsætte stillingtagen, thi de værste beslutninger er som bekendt ofte dem, der ikke bliver truffet i tide.

Nej, i virkeligheden handler det om et godt katolsk princip, som den nu desværre afdøde ærkebiskop i Paris, *kardinal Jean-Marie Lustiger*, udtrykte med ordet *gradualitet*.

Man skal ingensinde slippe målet med øjnene, og man skal aldrig sætte sig ned, men tværtimod kravle så meget op ad stigen, som ressourcerne tillader, trin for trin – ordene *gradualitet* og *gradvis* kommer begge af det samme latinske ord, nemlig *gradus*, der betyder skridt på en vej eller trin på en stige.

⁷ Codex Juris Canonici, givet af pave Johannes Paul II den 25. januar 1983.

⁸ Canon 212

⁹ Strukturen, indledning, punkt d

Vi skal tage et trin ad gangen, men vi skal ikke blive stående på det sidste, vi tog; vi skal tværtimod stræbe efter at tage det næste skridt – og vi skal i hvert fald slet ikke sættes os ned på stigen.

SOGNEBÅNDSLØSNING

Sognebåndsløsning efter regler, der minder om Folkekirkens, blev efter synoden indført som en mulighed for katolikkerne:

Der åbnes mulighed for, at en katolik gennem »sognebåndsløsning« kan tilknytte sig en anden menighed end den, han bopælsmæssigt måtte tilhøre.¹⁰

Ud af landets 37.800 katolikker er der i dag 3.025 katolikker, som hører til et andet sogn end dét, inden for hvis geografiske område de bor. Det er en stigning i løbet af det sidste par år fra ca. 2.500, det vil sige en stigning på ca. 20 %, og stigningen er især sket i hovedstadsområdet, efter at nogle menigheder blev nedlagt – eller hvad de nu egentlig endte med at blive; det kan jeg ikke rigtigt finde ud af.

NYE RÅD MED PRÆSTER, LÆGFOLK OG SØSTRE

I forskellige menigheder havde der på forskellige måder været gjort tilløb til at have menighedsråd, men efter synoden blev det fra starten en pligt i alle menigheder:

Ved omstruktureringens begyndelse dannes der i alle menigheder menighedsråd bestående af et antal medlemmer, valgt ved direkte valg af og blandt menighedens medlemmer, samt af (sogne)præsten eller en af denne eller af præsteskrabet udpeget præst.¹¹

Det var også tanken at oprette regionalråd, men det blev mig bekendt aldrig til noget:

De hidtidige synoderegioner bevares (med eventuelle grænserevisioner efter indstilling fra pastoralrådet), idet regionerne skal fungere som organ for kommunikation og et stigende samarbejde mellem menighederne og disses præster.¹²

I stedet for seks regioner fik vi efterhånden 18 såkaldte pastoraleheder, og nogle steder har man haft et rimeligt fungerende samarbejde mellem de menigheder, som deler pastoralehed; i andre tilfælde slet ikke.

I forbindelse med omtalen af strukturforslag skal det naturligvis specielt i denne kreds fremhæves, at oprettelsen af et pastoralråd lå synoden på sinde:

For hele bispedømmet oprettes et pastoralråd, som sammensættes af et antal medlemmer fra hver region, valgt ved direkte valg af og blandt de i regionen bosiddende katolikker (præster, lægfolk og søstre).¹³

Det er dog bemærkelsesværdigt, at formålsbestemmelsen afveg nok så meget fra, hvad der gennem en række vedtægtsrevisioner efterhånden er tilfældet:

Pastoralrådet er ansvarligt over for og sammen med biskoppen for løsningen af de opgaver af pastoral, karitativ og administrativ/økonomisk art, som hovedsagelig angår hele bispedømmet, og det kan træffe beslutninger vedrørende disse opgaver, dog ikke i sager, hvis afgørelse i henhold til almindelige eller særlige bestemmelser er forbeholdt biskoppen.¹⁴

¹⁰ Strukturen, indledning, punkt h

¹¹ Strukturen, menighedsråd, punkt a

¹² Strukturen, det regionale samarbejde, punkt a

¹³ Strukturen, pastoralrådet, punkt a

¹⁴ Strukturen, pastoralrådet, punkt b

Så vidtgående er de nugældende vedtægter som antydte ikke – og det tror jeg faktisk heller ikke, at pastoralrådets allerførste vedtægter var, da den *gennemførelseskommission*, som blev nedsat under synoden, først var færdig med dem.

Sagen er jo, at synodens formulering ikke er helt klar. Hvad vil det helt præcist sige, at pastoralrådet er ansvarligt *over for og sammen med*?

Men hvorom alting er: Vi fik et pastoralråd som resultat af synoden, og da den nye kirkelov kom i 1983 og gav regler for den slags råd, havde vi altså allerede haft sådan ét i mange år.

HENLAGTE SAGER

Men det var bestemt ikke alt dét, som synoden pegede på, der blev gennemført. Det kan være min gammelmandshukommelse, som ikke slår til, men jeg mener faktisk ikke, at vi nogensinde har haft et rådgivende diakoniudvalg:

Synoden foreslår at pastoralrådet foranlediger nedsættelse af et udvalg for den kristne tjeneste. Dette udvalg bør have til opgave at koordinere og prioritere såvel institutionelle som ikke-institutionelle opgaver. Udvalgets kompetence overfor pastoralrådet, institutioner, foreninger m.v. bør udelukkende være af rådgivende, inspirerende og orienterende art. Derfor bør udvalget bestå af aktive fagfolk, som tilsammen repræsenterer indsigt i såvel landets som bispedømmets sociale arbejde. Udvalget bør sammensættes under hensyntagen til de karitative institutioners og organers arbejdsfelter.¹⁵

Der taltes også om økumenisk forberedelse af blandede ægteskaber. Hvis det overhovedet nogensinde er sket, så har der været tale om enkeltstående tilfælde, hvor det er sket på brudefolkens egen tilskyndelse:

Der bør arbejdes for, at forberedelsen af blandede ægteskaber normalt finder sted i nært samarbejde med den ikke-katolske parts præst, undtagen når det vordende ægtepar selv er imod det.¹⁶

Derimod har Den katolske Kirke hele tiden været aktiv i de økumeniske sammenhænge, og vi er i dag et særdeles aktivt medlem af Danske Kirkers Råd, hvortil vi da også betaler et betydeligt kontingent:

Deltagelse i Det Økumeniske Fællesråds arbejde, i Kirkeligt Samarbejdsudvalgs arbejde og i lignende økumeniske organer. Endvidere for samarbejde med Den Økumeniske Studiekommision om gennemførelse af relevante studier.¹⁷

UNGDOMSARBEJDET

Synoden var som allerede nævnt meget optaget af katolsk ungdomsarbejde, og meget er sket på DUK området siden 1969. Det er alligevel tankevækkende, at en formulering i synodepapirerne faktisk lige så godt kunne være skrevet i dag:

Mange unge kan hverken referere til en indre trykoplevelse, der bygger på argumentation fra en katolsk undervisning, eller en trivseloplevelse knyttet til et katolsk miljø, der hos de unge kan udvikle en katolsk livsstil og en katolsk livsholdning.¹⁸

Der er i dag heldigvis rigtig mange gode og aktive unge i DUK, på hvem denne karakteristik bestemt ikke passer, men når det handler om det store flertal, som ikke er med i DUK, rammer den vist ikke så meget ved siden af.

¹⁵ Diakonien, oprettelse af rådgivende udvalg

¹⁶ Apostolatet, økumeni, 3. pind

¹⁷ Apostolatet, økumeni, 6. pind

¹⁸ Apostolatet, ungdomsarbejdet, punkt 2

ÆGTESKAB

Også ægteskabet var på dagsordenen. Synoden blev afholdt i 1969, dvs. året efter, at den meget diskuterede pavelige rundskrivelse om familieplanlægning, *Humanae Vitae*, var kommet og blevet suppleret med et – skal vi nøjes med at sige: *diskutabelt* – hyrdebrev fra de nordiske biskopper, og bølgerne gik stadig højt.

Men i hvert fald et flertal på Synoden var øjensynligt heller ikke så optaget af at holde fast ved kendte katolske identitetsparametre.

Den kirkelige bestemmelse om, at en katolik ikke *uden særlig tilladelse* må indgå ægteskab med en gyldigt døbt ikke-katolik, blev åbenbart betragtet som udtryk for unødvendigt kirkeligt bureaukrati:

*Den kirkelige bestemmelse om, at en katolik ikke uden særlig tilladelse ml indgå ægteskab med en gyldigt døbt ikke-katolik, bør bortfalde.*¹⁹

Man fandt også, at man roligt burde kunne se bort fra udtrykkelige forhåndserklæringer vedrørende børnenes religiøse opdragelse:

*Det er ønskeligt, at man kan se bort fra udtrykkelige forhåndserklæringer vedrørende børnenes religiøse opdragelse.*²⁰

Man mente tillige, at ægteskab under særlige omstændigheder også skulle kunne indgås på rådhuset for katolikkens vedkommende:

*Katolikker vies normalt i en katolsk kirke. I tilfælde af blandet ægteskab kan ægteskabet dog efter undervisning hos en katolsk præst indgås i et andet kristent trossamfunds kirke eller, når særlige forhold taler derfor, for den borgerlige øvrighed.*²¹

Måske var det sidste egentlig et rimeligt forslag; jeg har svært ved at vurdere det – måske fordi jeg har hørt om et par, som blev viet med stor festivitas i en katolsk kirke. Det foregik så festligt, at det måtte minde om et par linjer i en af Osvald Helmuths kendte revyviser:²² *Palmesøndag, klokkerne de klang, orglet bruste, damekoret sang ...*

Men, spurgte folk, hun er da fraskilt, ikke? Og han har da også været gift før, ikke? Fraskilte er de altså begge to. Hvordan kan de så blive gift ved sådan et kirkebryllup i en katolsk kirke?

Svaret var enkelt: Den mand, som bruden engang havde været gift med, var fraskilt efter et tidligere ægteskab, da de i sin tid blev gift – så det talte ikke.

Og brudgommen var katolik, men han var engang i fortiden blevet gift på rådhuset, så det talte heller ikke, da rådhusvielser ikke er gyldige for katolikker.

Så de var begge to *clean* til et katolsk kirkebryllup.

Det var naturligvis alt sammen helt i overensstemmelse med kanonisk ægteskabsret, men hvis jeg må sige det sådan: Pastoralt opmuntrende og overbevisende var det jo ikke ...

Synoden gik også ind på et af de problemer, som de fraskilte har, og som jeg allerede har nævnt:

*Uden på nogen måde at ville anfægte den katolske kirkes lære om ægteskabets uopløselighed ønsker synoden, at der åbnes mulighed for i det mindste i enkelte tilfælde at modtage fraskilte og gengifte til sakramenterne.*²³

Mig bekendt er der ikke i løbet af de 40 år, der er gået, siden disse ord blev skrevet, blevet åbnet nogen mulighed, men som allerede nævnt, går fraskilte og gengifte alligevel – tilsyneladende pro-

¹⁹ Ægteskabet, blandede ægteskaber, punkt 1

²⁰ Ægteskabet, blandede ægteskaber, punkt 2

²¹ Ægteskabet, blandede ægteskaber, punkt 3

²² Visen *Faders Vilje*

²³ Ægteskabet, de fraskiltes problem

blemløst til kommunion – dvs. uden at de selv, deres menighed eller deres sognepræst synes at opleve det som et problem.

Det vil sige, at der fastholdes en regel, som ikke overholdes, og dermed i realiteten ikke fastholdes uden dog at blive ophævet eller afløst af en anden regel som eksempelvis den, der gælder i den ortodokse kirke.

Uanset under hvilken synsvinkel man betragter denne realitet, er det en meget uheldig sag, for det fører jo til et almindeligt nedbrud af respekten for Guds og Kirkens bud.

Så jeg vil uforbeholdent gøre synodens ord til mine egne: "Uden på nogen måde at ville anfægte den katolske kirkes lære om ægteskabets uopløselighed," for jeg anfægter den på absolut ingen måde, så vil jeg pege på, at vi står med dybt alvorlige pastorale problemer, som de, der skulle tage stilling til dem, øjensynligt gennem 40 år endnu ikke har opdaget rækkevidden af.

HUMANAE VITAE

Synoden tog også fat på samlivets problemer, herunder på begrebet familieplanlægning, og teksten afspejler diskussionen om rundskrivelsen om ægteskab og familieplanlægning:

Problemerne vedrørende forholdet mellem mand og kvinde er gennem tiderne indenfor kirken væsentligt blevet behandlet i forbindelse med ægteskabs- og moralteologien, under tydelig påvirkning af de til enhver tid herskende sociale forhold. Disse er i vore dage ændret på så mange måder, at vi klart må erkende, at hverken kønsrollernes fordeling, kvindernes stilling, familiens struktur, eller børnenes placering mellem familie og samfund er uforanderlige størrelser. Dertil kommer i vore dage en ny indsigt i seksualiteten som menneskeligt grundfænomen af betydning for den personlige udvikling. Alt dette må principielt muliggøre en dybere analyse end før af samtlige de problemer, der angår det seksuelle i almindelighed og det menneskelige samliv i særdeleshed. Det er vor overbevisning, at uden en udstrakt hensyntagen til en sådan analyse vil den katolske opfattelse også specielt af ægteskabet lide skade; men vi må også erkende, at det i øjeblikket ikke er klart, hvordan en sådan hensyntagen bedst kan ske. Imidlertid er det væsentligt i disse spørgsmål at fastholde et åbent perspektiv, også i tider hvor helt konkrete detaljer som f.eks. præventionsproblemet lægger beslag på det meste af den aktuelle debat. – Hvad dette sidste specielle problem angår, ønsker vi først og fremmest at henvise til »Humanae Vitae« og til de nordiske biskoppers brev herom, idet vi vedrørende de mere praktiske sider af problemet gerne vil tage ligeligt hensyn til de to forskellige holdninger hos trosfæller.²⁴

Man kan godt sige, at synoden snakkede sig uden om problemet ved give gode råd både til dem, der accepterede Humanae Vitae, og til dem, der ikke gjorde:

De som accepterer pavens vejledning som vejen til at leve det ægteskabelige liv på rette måde for alle mennesker ...²⁵

De, der har en anden opfattelse. Også for denne gruppe er ansvaret stort. Man må - og her især på forberedelseskursus til ægteskabet give en nøgtern oplysning om familieplanlægning ...²⁶

Sidste år blev 40-året for Humanae Vitae markeret også her i Pastoralrådet. Jeg for mit vedkommende sætter ingen spørgsmålstejn ved denne rundskrivelse udover på ét punkt: Den er nemlig efter min opfattelse et elendig værk i *pastoral-pædagogisk henseende*.

Den har rigtige konklusioner, hvis præmisser imidlertid ikke er tilstrækkeligt forklaret.

Jeg mindes et udtryk, som vist stammer fra den hellige Anselm, og som på latin lyder: *Fides quærens intellectum* – det vil sige: Troen søger at forholde sig forstandsmæssigt til sig selv.

På den ene side er der naturligvis tale om, hvad Paulus i Romerbrevet kalder *trosløshed*; på den anden side er det naturligt – og vel faktisk også ønskeligt – at katolikkerne prøver at forstå og få fat

²⁴ Ægteskabet, samlivets problemer, punkt 1-3

²⁵ Sammesteds, punkt a

²⁶ Sammesteds, punkt b

på konsistensen af, hvad der bliver dem foreskrevet. Det kræver til gengæld, at tingene bliver forklaret.

Derfor har jeg glædet mig over, at Den nordiske Bispekonference, så vidt jeg forstår, vil komme med et nyt hyrdebrev.

Her vil det jo også være muligt at benytte lejligheden til at forklare, at modstanden mod kondomkampagnen som led i AIDS-bekæmpelsen ikke har noget at gøre med Humanae Vitae. Rundskrivelsen drejer sig om frugtbarheden i det sakramentale ægteskab, men at modstanden mod kondomerne bygger på den forebyggelsessaglige erkendelse, at kondomkampagnerne snarere øger end begrænser udbredelsen af denne frygtelige sygdom. Udbredelsen af den kan kun effektivt reduceres gennem adfærdsændring.

Synoden havde i øvrigt en række andre ønsker til et intensivt udrednings- og oplysningsarbejde omkring ægteskab og familie:

Vi opfordrer biskoppen til at søge at etablere et arbejde for den kristne familie efter følgende retningslinjer: 1. stimulere til et teoretisk, filosofisk, teologisk studie af seksualiteten som menneskeligt fænomen. 2. herunder opfordre til en bredt anlagt undersøgelse ved fagfolk af ægteskabets problematik. 3. tilråde udbygning af arbejdet i familiegrupperne. 4. opfordre til dannelse af et bredt fagligt samarbejde til belysning af familieplanlægningens aspekter. Denne gruppe bør: a. videregive sine resultater i tilgængelig form. b. evt. søge formidlet en konkret pastoral medicinsk hjælp til enkeltpersoner og familier. – I sit arbejde bør disse grupper af fagfolk være i nær kontakt med ægteskabsundervisningen og den familierådgivende virksomhed i bispedømmet, ligesom det er ønskeligt, at kontakt og samarbejde etableres med andre organisationer, som måtte arbejde med disse spørgsmål.²⁷

Denne liste med forslag kunne det måske være relevant for pastoralrådet at tage op i den næste periode med henblik på øget realisering.

PRÆSTERNES CØLIBAT

Man kan vist godt sige, at det allerede nævnte to tredjedels flertal på Synoden ikke havde stor forståelse for præstecølibatets værdi i Kirken. Man opfordrede biskoppen til i samarbejde med Kirkens øvrige biskopper at arbejde for virkeliggørelsen af de synspunkter, som synode havde givet udtryk for gennem en række meningstilkendegivelser.²⁸

Ønsker man den nuværende ordning vedr. præsternes cølibatsforpligtelse bibeholdt: Nej, svarer 100 mod 49, der svarer nej, mens 17 ikke stemmer.

Ønsker man mulighed for præstevielse uden cølibatsforpligtelse? Ja, svarer 107 mod 44, der svarer nej, mens 15 ikke stemmer

Ønsker man udvidet mulighed for præstevielse af allerede gifte mænd? Ja, svarer 132 mod 20, der svarer nej, mens 14 ikke stemmer.

Ønsker man mulighed for, at verdenspræster løses fra deres cølibatsforpligtelse uden at måtte opgive deres præstegerning? Knap så mange, nemlig 93 svarer ja mod 51, der svarer nej, mens 22 ikke stemmer.

Ønsker man, at ordenspræster, som er blevet løst fra deres ordensløfter, skal kunne blive verdenspræster med ret til at gifte sig? Nu er flertallet på vej ned (83 ja), men dog stadig et flertal mod 55, der svarer nej, mens nu hele 28 ikke stemmer.

²⁷ Ægteskabet, samlivets problemer, punkt 4-5

²⁸ Se bilag 3 under "Cølibatet"

KATOLSK ORIENTERING

Så skal jeg i øvrigt bare gentage, at Synodens ønske om et Katolsk Orientering (dengang Katolsk Forum) til alle husstande blev gennemført.

Katolsk Forums opgave er at bringe informationer og kommentarer ved siden af det religiøse stof. Bladet bør med den fornødne diskretion oplyse om livet i menighederne, om hvad vor biskop og vore præster foretager sig, og hvad der drøftes på bispe-, præste-, stiftsråds- og pastoralrådsmøder. Både redaktionen og læserne bør tage konsekvensen af, at bladet skal betjene en lille, uensartet sammensat menighed.²⁹

At Katolsk Orientering ikke længere sendes til alle katolske husstande, skyldes som bekendt, at bortfaldet af en statslig portostøtte har gjort det nødvendigt at indskrænke udsendelsen af økonomiske grunde.

LITURGIEN

Synoden tilsluttede sig p. Lars Messerschmidt forslag om valgfrihed med hensyn til formen for kommunionmodtagelsen:

Kommunion i hånden: Biskoppen opfordres til alene eller sammen med sine nordiske kolleger at søge om tilladelse i Rom til at gøre måden for modtagelsen af kommunionen valgfri.³⁰

Den valgfrihed er siden slået helt igennem i bispedømmet, og det samme kan i en eller anden udstrækning siges om følgende opfordring:

Biskoppen opfordres til eventuelt sammen med sine nordiske kolleger at ansøge de kompetente kirkelige myndigheder om at udvide mulighederne for at modtage kommunionen under begge skikkelser.³¹

Derimod er brugen af særkalk ikke blevet indført:

Biskoppen opfordres til eventuelt sammen med sine nordiske kolleger at få Roms anerkendelse af benyttelsen af særkalk som en af de mader, hvorpå kommunionen kan modtages.³²

At særkalk ikke er blevet indført, må antages at være baggrunden for, at en del katolikker fortsat ønsker at dyppe hostien i kalken og – uanset de gældende bestemmelser herimod – faktisk gør det, fordi de ikke ønsker at drikke af den samme kalk som andre.

HANS JENSENS KLUMME

Hans Jensen, der som sagt også var med på synoden – kun 25 år gammel og dermed som det yngste medlem, var også med i redaktionen af Katolsk Forum, og da det hele var overstået, skrev han en kommentar under overskriften "Højt at flyve".

Om Hans Jensen har ment, at læserne selv skulle fuldende talemåden og tilføje et "dybt at falde", ved jeg ikke, men hans klumme lyder i hvert fald således:

Lad det være sagt med det samme: Vi var mange, der ankom til synoden på Nyborg Strand med frygtsomt sind. Og. spørgsmålet »vil enheden stå sin prøve?« var på trods af al sin væsentlighed nærmest utilbørligt anmassende.

Svaret er nu kendt af de fleste.

Det gik. Endda særdeles godt.

²⁹ Pressen, katolske publikationer

³⁰ Liturgien, punkt 1

³¹ Liturgien, punkt 2

³² Liturgien, punkt 3

Fra en lidt famlende begyndelse arbejdede synoden sig frem til en åbenhed, der byggede på oprigtighedens grund. Og efterhånden som arbejdspresset blev større og større, blev atmosfæren pudsigt nok bedre og bedre.

Måske vil man underfundigt hævde, at der består et omvendt proportionalt forhold mellem disse to faktorer.

Thi meget blev ikke nået – og meget fik altså heller ikke påsat navneskiltet: *den hellige uenighed*. Men selv hvor uenigheden stod som fællesnævner, bar deltagernes indstilling tydeligt præg af saglighed og tolerance.

Udtrykt på en anden måde:

Skønt enheden ofte blev sat på prøve, blev prøven aldrig sat over enheden. I den sammenhæng behøver jeg blot at nævne strukturforslagene, katolske publikationer, præsternes cølibatsforpligtelse o.a.

Ingen gik i vrede eller skuffelse. De opgaver, der skulle løses, krævede en fælles indsats. Standpunkter og meninger blev ændret undervejs – ikke som et tandløst foretagende, hvor gebisset blot bliver skiftet ud – men i ægte forståelse og solidaritet: Synoden fungerede.

Det er nu op til Kirken herhjemme at føre de konkrete resultater ud i livet. Et stort og trælsomt arbejde har her taget sin begyndelse. Et arbejde, som aldrig bliver afsluttet, så sandt som Kirken altid er i støbeskeen.

Til slut fortjener en morsom episode fra synoden at nævnes. Det skete et par gange under plenarmøderne, at en enlig svale gæstede os. Susede lidt rundt, fløj så bort, for nogle dage efter at komme igen.

En svale. Men det kunne have været en due, sluttede Hans Jensen sin klumme.

40 TURBULENTE ÅR

Og hvad skete der så bagefter, kunne man spørge, og svaret er, at så kom der 40 turbulente år i Kirken – ikke på grund af synoden, men på grund af koncilet. Nej, faktisk heller ikke på grund af koncilet, men i kølvandet af det.

Det tager århundreder at fordøje et koncil – det er derfor, der normalt også går århundreder mellem dem – og når det handler om Andet Vatikanconcil er vi tilsyneladende end ikke nået til at forstå, at selv om det førte til store ændringer i Kirken, så var der ikke tale om noget brud med fortiden, men om, hvad man kunne kalde *opdateret kontinuitet*.

Jacob Thomsen, som i mange år var medlem af pastoralrådet, og som stadig er med i liturgikommissionen, har ofte brugt et udtryk, som meget præcist siger noget om fornyelser i vores kirke. "Når Den katolske Kirke skal forny sig, så griber den tilbage til noget endnu ældre," plejer Jacob Thomsen at sige.

Når den katolske kirke skal forny sig, så griber den tilbage til noget endnu ældre – det vil sige, at alt det mos, der er groet, og alt det støv, der har lagt sig – dét rydder den væk for atter at komme tilbage til kernen.

Når vi de fleste steder er gået væk fra latinen som messesprog og fejrer messen på modersmål, så er det faktisk at gribe tilbage til noget endnu ældre, for vi har jo kun haft latin, fordi det engang var netop modersmålet i Rom og i store dele af Middelhavsområdet. Vi er – om jeg så må sige: vendt tilbage til modersmålet i messen.

Vi har fornyet vores liturgi, men mange af de nye bønner i messen er faktisk ældre end dem, de afløste. Den modtagelse af kommunionen på hånden, som synoden anbefalede, at den enkelte kunne vælge, er faktisk endnu ældre end den modtagelse af kommunionen på tungen, som var almindelig i min barndom.

BARN OG BADEVAND

Men der er altid en risiko for, at en nødvendig reformation bare smider væk og bryder ned uden alligevel at finde tilbage til kernen.

Jeg tror, at mange ligesom jeg er glad for den fornyede gamle liturgi, som vi dag fejrer på dansk i vore sognekirker, men måske har andre det alligevel også som jeg, der nogle gange synes, at der er røget lovlig meget barn ud med badevandet.

Har I lagt mærke til, at nu er også katolikkerne begyndt at snakke højt i kirken? Tidligere, når vi kom ind i en kirke, så gjorde vi først en knæbøjning inden for døren; så gik vi hen til den kirkebænk, hvor vi skulle være; gjorde endnu en knæbøjning og gik så ind på rækken, hvor vi i øvrigt også startede med at knæle ned og henvende os til den Gud, vi var kommet for at møde. Og så ventede vi i så godt som absolut stilhed på, at messen skulle begynde.

Nu går vi ind i kirken, finder os en bænk, sætter os ned – og begynder at snakke.

Nå, OK, det sidste er heldigvis endnu overdrevet, men tendensen er klar. Sansen for stedets hellighed er taget af – og det er den, fordi sansen for Guds nærvær i det hele taget er taget af, ikke bare i kirkerummet. Og når sansen for Guds nærvær tager af, så mindskes også sansen for Guds virkelighed.

Er jeg nu bare en gammelsur katolik, som synes, at tingene bare skal være som i min barndom? Bestemt ikke. Der er sket rigtigt meget godt i Kirken i takt med, at vi har grebet tilbage til kernen. Koncilet i Rom og synoden på Nyborg Strand har virkelig været med til at sætte meget godt i gang.

DET PERSONLIGE GUDSFORHOLD

Men Jesu ord i evangeliet om, at "uden mig kan I slet ingen ting udrette", gælder jo stadig. Det helt personlige gudsforhold er uundværligt, hvad enten man skal leve som præst i et cølibat eller som ægtefælle i et ægteskab – det er bare to forskellige veje til den hellighed, som Gud ifølge Bibelen såvel som ifølge Andet Vatikankoncil kalder os til.

Så det forholder sig nok, som den store tyske teolog og jesuit *Karl Rahner* engang sagde det: I det 21. århundrede, er den kristne enten *mystiker* (dvs. lever i et nært og bevidst forhold til Gud), eller også er han holdt op at være kristen.

De mange tidligere generationer af katolikker, som gennem århundrederne har videregivet Kirkens tro til os, de troede ikke på kristendommen, de troede på Kristus.

Alt dét blev der også talt om på Synoden – og det vil der sikkert også blive talt om i både det 21. og det 22. århundrede, for det er jo dét, det drejer sig om, når det handler om at være katolsk kristen.

Der fløj en svale rundt under concilet, skrev Hans Jensen; det kunne have været en due. Måtte det faktisk blive dét i pastoralrådets videre arbejde ad den vej, som synoden startede ud ad – den fælles vej, den *syn-hodale* vej, hvor vi sammen går ad vejen frem mod den endelige forening med Gud, som er meningen med det hele.

Medlemmer af Synoden på Nyborg Strand 1969

Præster

A. Dekkers S.J.
A. Grzelak C.ss.R.
A. Meister S.J.
A. Steenbergen
O.F.M.Conv.
A. Ziggelar S.J.
B. Højbo
C. Flandrup
D. Timmermann
E. Boekenoogen
E. Brentegani M.I.
E. Simonsen
F. Lanser S.J.
F. Lyng O.M.I.
F. Nowroth M.I.
F. Poppe S.J.
G. Bertling
G. Gommans C.M.
G. Heggum S.J.
G. Kreienblihl
G. Nibler
H. Doods
H. Messerschmidt
H. Roos S.J.
I. Capelien O.F.M.Conv
Ib Andersen
J. Adams C.ss.R.
J. Halatyn
J. Hviid
J. Jong
J. Jorna
J. Simons S.J.
J. Strebin M.I.
J. Umens S.M.M.
J. Völk C.ss.R.
J.O. Lund O.P.

K. Ballin
K. Geertz-Hansen
K. Osorio
K. Smeenk O.M.I.
K.Å. Nielsen S.J.
L. Brunicardi C.ss.R.
L. Hjorth O.M.I.
L. Messerschmidt
L.A. Dorn S.J.
L.O. Dorn S.J.
M. Drouzy O.P.
M. Bastiaansen
O.F.M.Conv.
M. Braun S.M.M.
N. Oppermann
O. Rørdam Bonnevie
P. Burla
P. Gregoire O.P.
P. van der Stok
Paul Auchamp
S. Huber C.ss.R.
S. Porisiensi
T. Langsted C.ss.R.
U. Figge O.M.I.
V. Duclos O.P.
V. Hansen O.P.
W. Diekmann
W. Nölke
W. Vick'
W. Wuyts O.Præm.

Søstre

Sr. Anne-Therese
Sr. Gisela
Sr. Anna Elisabeth
Sr. Antonie

Sr. Barbara
Sr. Benedicte
Sr. Bertranda
Sr. Camilla
Sr. Elisabeth
Sr. Elisabeth Therese
Sr. Gertrud
Sr. Johanne Magdalene
Sr. Karen Marie
Sr. Lioba
Sr. M. Elfrida
Sr. M. Frederikke
Sr. M. Michelle
Sr. M. Noline
Sr. Maria
Sr. Myriam Eugenie
Sr. Noel af Jesus
Sr. Paula
Sr. Sidonie
Sr. Tharcisia
Sr. Agnes Birgitte

Lægfolk

Amundsen, A. O.
Andersen, Povl Egede
Arbirk, Birgit
Askham, Thurid
Behnke, J. M.
Beyer, A. F.
Bjørnbak, Bj.
Bjørnild, Kirsten
Bogulski, Jan
Bohn, O.
Bojsen, E.
Bonnevie, K. Rørdam
Borg, Ole

Bredholt, B. E.
Bredholt, Jørgen
Bønndycke, J.
Carlsen, Mogens
Christensen, B. V.
Dalland, W.
Dam, Ole
Damsholt, Sv.
Drewniak, Peter
Dudzinski, I.
Dyrkjøb, Aage
Engelbrecht, Birthe
Erngaard, K.
Fausbøll, Lily
Flach, C.
Frandsen, Erik A.
Frandsen, Preben
Franzyk, P. J.
Frederiksen, Sv.
Fuks, Vilh.
Garth-Griiner, G.
Gilnther, Ellen
Gregersen, Hanne
Guldager, Eva
Guldager, H.
Hansen, B.
Hansen, Poul M. Svane
Hauch, K. M.
Henrichsen, Ida Marie
Henriksen, H. K.
Hjorth, Enoch
Holm-Nielsen, Henrik
Holstein-Ledreborg, Marie
Hutters, Kn. E.
Højris, H.
Høyer, Inger
Haagentoft, Dina
Jensen, B.
Jensen, Hans
Jensen, A. R.
Jørgensen, O. H.
Jørgensen, Poul N.
Kallan, Kaspar
Karup, Leo W. J.
Kieler, Elsebet
Kieler, Flemming
Kirkegaard, Sv.
Lampbrecht, J.
Lange, Filip

Larsen, B. E. Dalsgaard
Lassessen, J.
le Fevre, Ole
Lebahn, E. M.
Liss, Antoni L
Lorensen, Erik
Lund, Kathe
Martinsen, J. P.
Meldahl, K. F.
Messerschmidt, J.
Meyer, Ole
Mikkelsen, L S.
Moe Hauser, C. Aa.
Møller, Jens
Møller, Miguel S.P.
Nielsen, Ellen
Nielsen, K. Friis
Nielsen, Marguerite Lerche
Nielsen, W. S.
Nissen, Arne
Nygaard Hansen, B.
Nygaard Hansen, Kj.
Pedersen, H.-O. Poul
Pedersen, Olaf
Pehrson, Sv.
Petersen, Inger
Petersen, Knud
Petersen, Lily
Plum, Cl. Munk
Rasmussen, Tove
Rastrup, Annie
Rosenberg, J.
Rønne, Paul
Schou, Erik
Skaarenborg, E.
Steffensen, Rosita
Stenderup, Grit
Sørensen, A. M. K.
Thrane, Lise
Tiedemann, Erling
Tolderlund, Uffe
Topp, P. Wedell
Toxværd, A.
Traczyk, M.
v.Folsach, Marie
Walther, Børge
Wiese, Hanne
Wissum, Gotfred
Wohlert, B.

Observatører og gæster på Synoden på Nyborg Strand 1969

Observatører

Moderator, pastor H. A. Aillaud, Fredericia. (Den reformerte Menighed).
Pastor Eigil Carlsen, Kalundborg. (Metodistkirken).
Domprovst Immanuel Felter, Maribo. (Den danske Folkekirke).
Oberstløjtnant A. Hansen-Jacobsen, København. (Frelsens Hær).
Pastor K. Kyrø-Rasmussen, København. (Det danske Baptistsamfund).
Prokurist Johs. Nielsen, Lille Tårnby. (Den anglikanske Menighed).
Amanuensis, pastor Gerhard Pedersen, Risskov.
Missionsforstander E. Rostø. (Det danske Missionsforbund).
Professor, dr. theol. Heine Simonsen, Århus. (Den danske Folkekirke).
Professor, dr. theol. K. E. Skydsgaard, København.
Amanuensis Anna Marie Aagaard, Århus.
Universitetslektor, dr. theol. Johs. Aagaard, Århus.

Gæster

Pastor Henry Borghols, Nyborg.
Ingeniør Lennart Calmegren, Sverige. (Bispedømmet Stockholm).
Dr. Johan Chydenius, Finland. (Bispedømmet Helsingfors).
Sr. Franciska, O.S.B., København F.
Pater Arno Gerritsma, O.F.M., Norge. (Bispedømmet Oslo).
Monsignore Helmuth Holzapfel, Würzburg.
Dechant Carl Huisling, Flensborg. (Bispedømmet Osnabriick).
Sr. Margrethe, S.Fr.Xav., Norge. (Bispedømmet Oslo).
Pater Paul Marx, O.M.I., Grønland.
Direktør Bent Ortvald, København.
Direktør Cato Simonsen, Vingsted.
Abbed K. Stappers, Averbode, Belgien.
Frk. Aimee Wedset, Norge. (Bispedømmet Oslo).